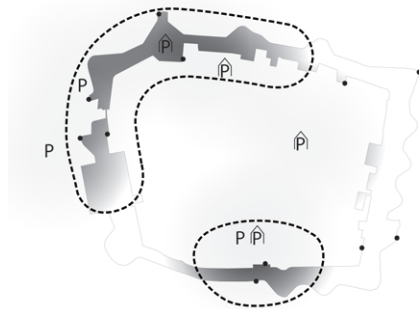
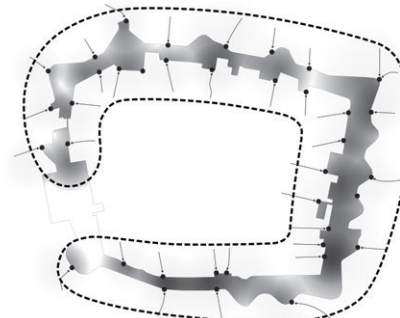

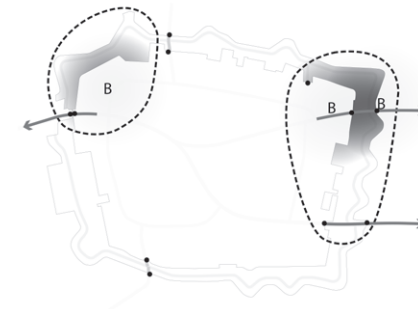
1. Bereik openbaar vervoer

2. Bereik auto

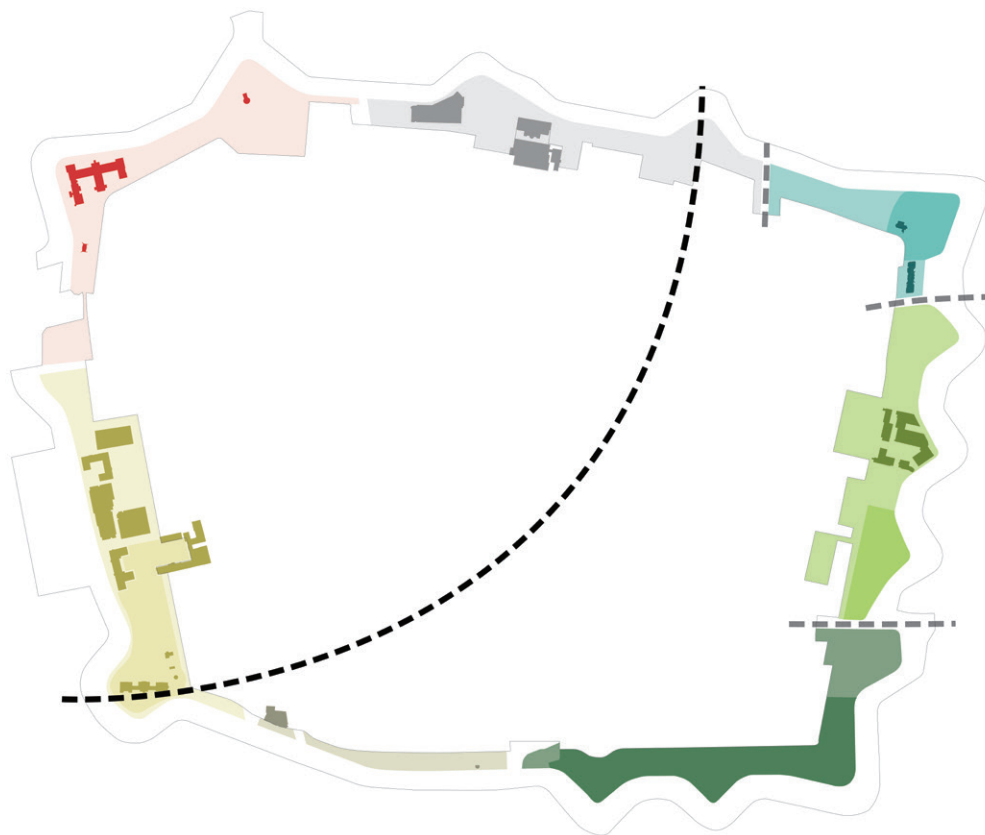
3. Bereik fietsers

4. Bereik boot

5. Stedelijke functies

6. Bestaande iconische groene ruimtes en gebouwen

1+2+3+4+5+6 = Synthese van het Singelpark en zijn ruimtes

De zeven singelgebieden

Zeven Singelgebieden

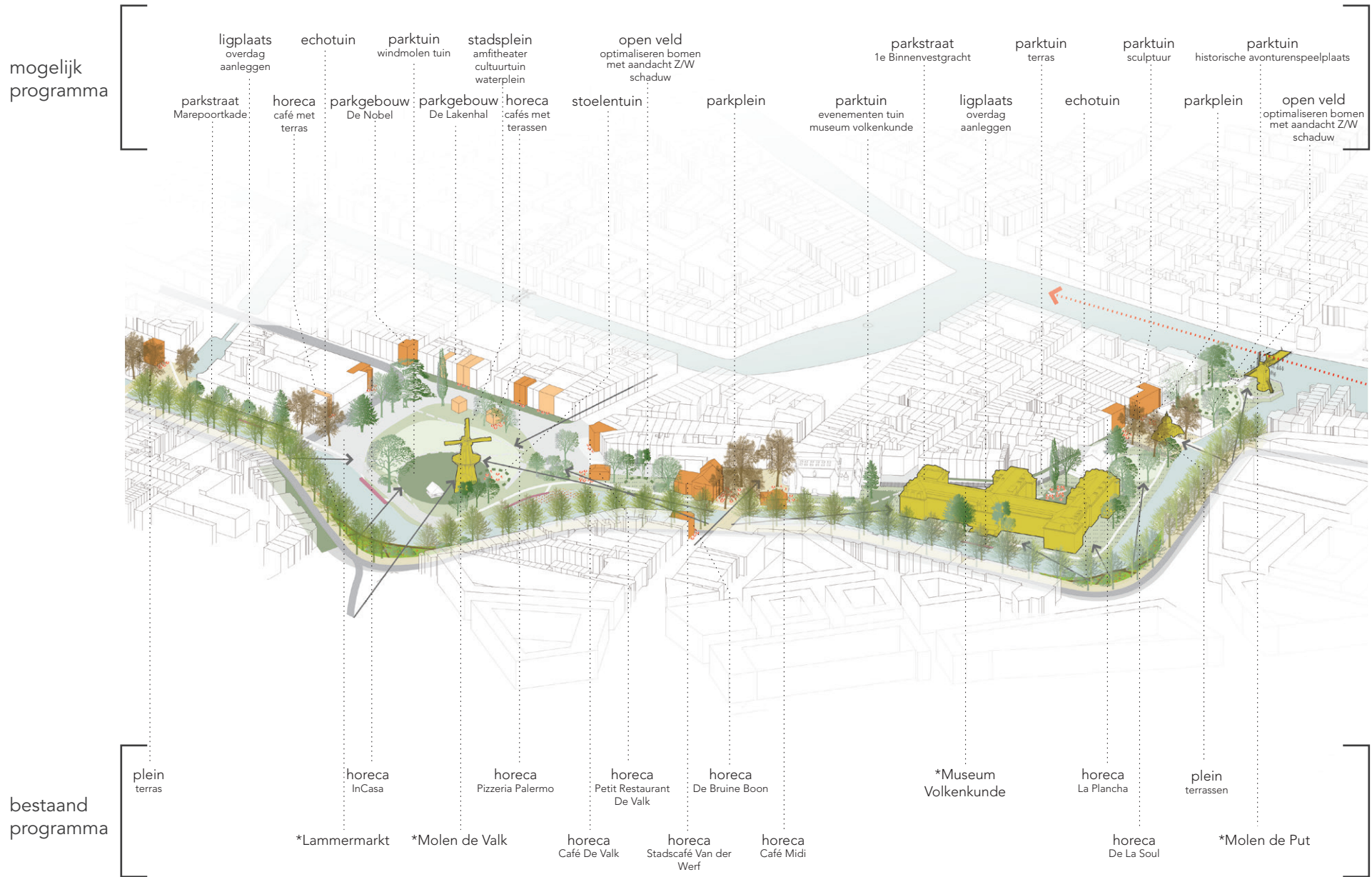
Er wordt op meerdere schaalniveaus gezocht naar diversiteit en samenhang. Voor het functioneren van het Singelpark en de ruimtelijke inrichting die daarmee samenhangt, is het schaalniveau van de singelgebieden het meest belangrijk. Er worden zeven singelgebieden onderscheiden, waarvan de context en invulling zodanig verschilt, dat ze op een andere manier geprogrammeerd en vormgegeven worden.

Bereikbaarheid

Bereik is een cruciaal voor het functioneren van elk singelgebied. Vanuit openbaar vervoer is de positie van het trein- en busstation belangrijk; dit bepaalt voor een groot deel welke singelgebieden goed bereikbaar zijn voor de hele regio. Voor functies en evenementen die afhankelijk zijn van bezoekers uit de regio en verder, is het noordwesten van het Singelpark dus aantrekkelijker dan het zuidoosten. Bereikbaarheid met de auto zal in de toekomst het best zijn rondom de openbare parkeergarages; deze liggen eveneens vooral in het noordwesten, maar ook rond de Garenmarkt is het Singelpark goed met de auto bereikbaar. Met de fiets is eigenlijk het hele Singelpark goed bereikbaar. Met de boot zijn vooral de punten waarop de Rijn het Singelpark kruist goed bereikbaar; hier zijn ook de havens te vinden. Wanneer de dam bij het Nuonterrein wordt verwijderd, wordt de bereikbaarheid per boot van grote delen van het Singelpark vergroot.

Stedelijke functies

Het Singelpark bouwt voort op bestaande kwaliteiten in het park zelf en de omgeving. Het is belangrijk om aan te sluiten op het karakter van de omliggende stadswijken. Bijzondere gebouwde functies in de omgeving, zoals musea, scholen, kantoren en winkels kunnen groepen mensen aantrekken die ook gebruik kunnen maken van het Singelpark, als hier de juiste faciliteiten worden geboden. Maar het Singelpark zelf heeft natuurlijk ook veel sterke parkruimtes en gebouwen die een trekker op zich zijn en waarop voortgebouwd kan worden.

Mors- en Rijnsburgersingel

De Morssingel en Rijnsburgersingel vormen de entree naar de stad. Het is het meest stedelijke gedeelte van het Singelpark: zeer goed verbonden met het station, parkeermogelijkheden, dichtbij de Beestenmarkt en verbonden met de Leidse winkelgebieden. Binnen en rond het gebied zijn enkele grote en toeristische attracties gelegen. In sommige gebieden zijn er altijd mensen, het hele jaar door. Gezien vanaf de binnenstad is dit gebied van het Singelpark de verbinding met de rest van de Randstad, het strand en de duinen. De Mors- en Rijnsburgersingel bieden de kans om bezoekers een indrukwekkende eerste impressie van Leiden te geven. Het is een levendige plek, waar populaire en exclusieve cultuur samenkomen.

Binnen de grenzen van het Singelpark is de huidige kwaliteit gebaseerd op een hoge dichtheid van restaurants, cafés, terrassen en de vele toeristische iconen: de enige twee windmolens van het Singelpark, een van de twee behouden stadspoorten, het museum van

Volkenkunde en de Lakenhal.

De relatie tussen de gebouwde functies en de buitenruimte kan worden verbeterd: meer en groenere terrassen en groene sokkels voor de windmolens.

Specifiek programma dat de aantrekkelijkheid en identiteit van dit gebied kan versterken, kan zijn:

- Een plein voor grote evenementen, met functies als waterspeelplaats en skate-elementen geïntegreerd. Grote bomen kunnen een groene achtergrond creëren en het een onderdeel maken van het Singelpark;
- Een tuin voor kleine culturele evenementen, voor toeristen en cultuurliefhebbers;
- Kleinschalige initiatieven en elementen die succesvol kunnen zijn dankzij de bestaande continue stroom van mensen: straatmuzikanten, ijsverkopers, openbaar urinoir en veel banken.

Opgaves

- ruimte voor grote regionale evenementen op de Lammermarkt en kleinere evenementen bij het Museum Van Volkenkunde
- herontwerpen van de speelplek voor kinderen bij Molen de Put en speelruimte voor grotere kinderen op de Lammermarkt
- goed bezonde grasvelden met banken bij zowel Molen de Put als de Valk
- nieuw ontwerp voor vergroende parkstraten: 1e Binnenvestgracht en Marepoortkade
- ondersteuning voor horeca op Lammermarkt
- openbaar toilet op Lammermarkt
- aanlegsteigers

Ijsverkoper

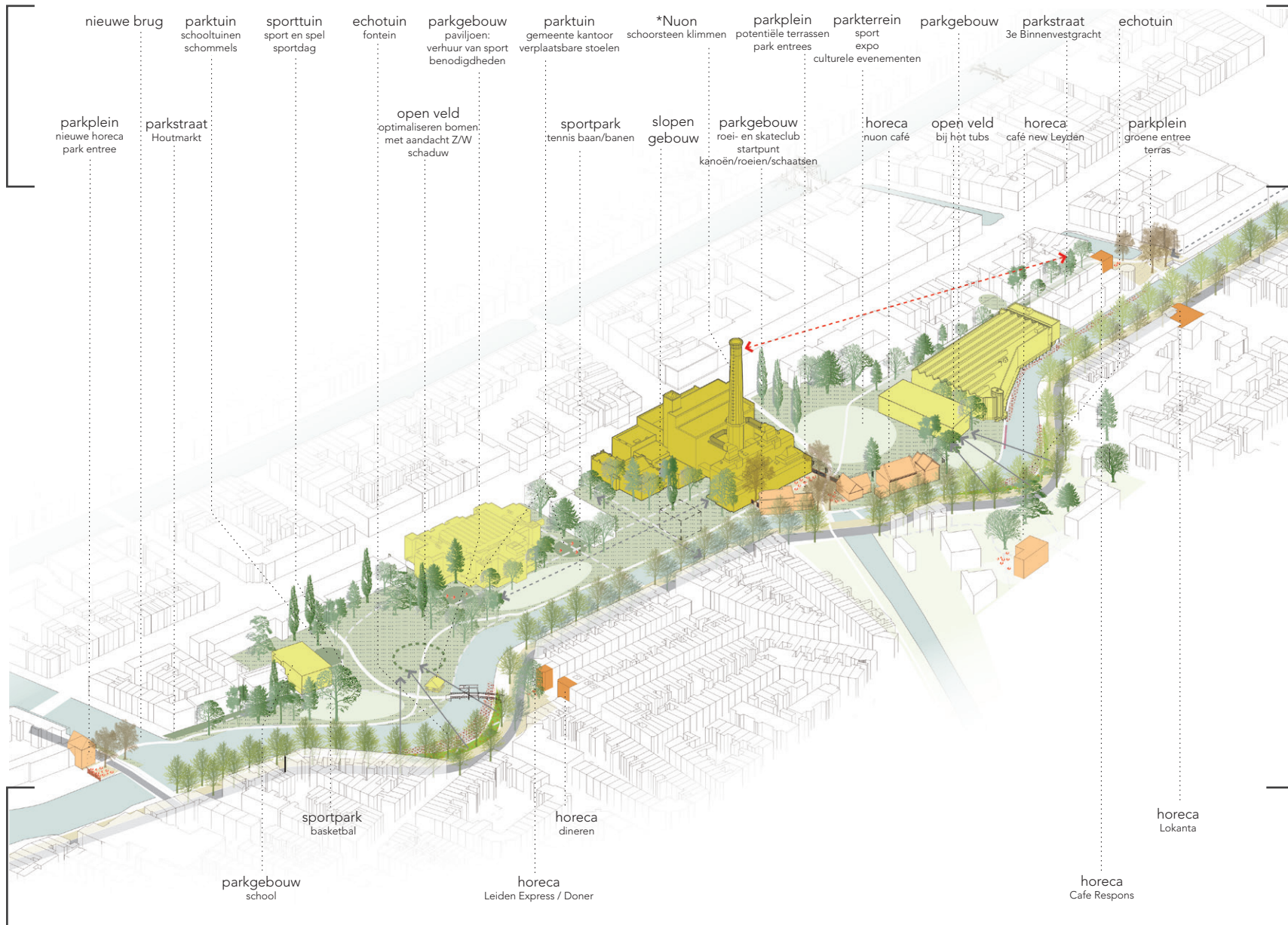

Waterspeeltuin

Groen theater

mogelijk programma

Maresingel

De Maresingel is zowel regionaal als lokaal goed verbonden. De kantoren en scholen rond de Langegracht en woonbuurten aan de Noordkant zorgen ervoor dat een zeer gemengde groep mensen (kantoorwerkers, adolescenten, kleine kinderen en hun ouders) het gebied bezoeken. De nieuwe singel langs de Slachthuislaan heeft een verbinding gemaakt voor fietsers naar de noordelijke buurten en de Kagerplassen. De Langegracht verbindt het gebied voor gemotoriseerd verkeer, met bushaltes en parkeerfaciliteiten. De Maresingel is een gebied in ontwikkeling. Naar de maatstaven van het Singelpark speelt oude geschiedenis hier op dit moment nog een te bescheiden rol. Het gemengde gebruik, gemengde functies in de omgeving en het relatief lage aantal huizen in het park zelf, bieden de mogelijkheid om verder te gaan met de verandering van dit gebied in een energiek, actief, innovatief, levendig stadspark, waar het industriële verleden nog voelbaar is en alle soorten inwoners van Leiden elkaar ontmoeten.

Luchtkussen

Binnen het Singelpark is de energiecentrale het centrale icoon. Het zou fantastisch zijn om de schoorsteen toegankelijk te maken voor parkgebruikers. Nieuwe Energie en de gemeentekantoren kunnen profiteren van de aantrekkelijke lunchruimten.

Specifiek programma dat de aantrekkelijkheid en identiteit van dit gebied kan versterken kan zijn:

- Meerdere sporttuinen, inclusief fitness, schaatsen en panna-voetbal;
- Evenemententerrein voor concerten en andere evenementen;
- Startpunt voor sportroutes, kanoën, roeien, schaatsen en de Singelloop;
- Groot grasterrein geschikt voor voetbal, sportdagen en buurtfeesten, gecombineerd met een verhuurpaviljoen met speelelementen en snacks.

Tafeltennis in de lunchpauze

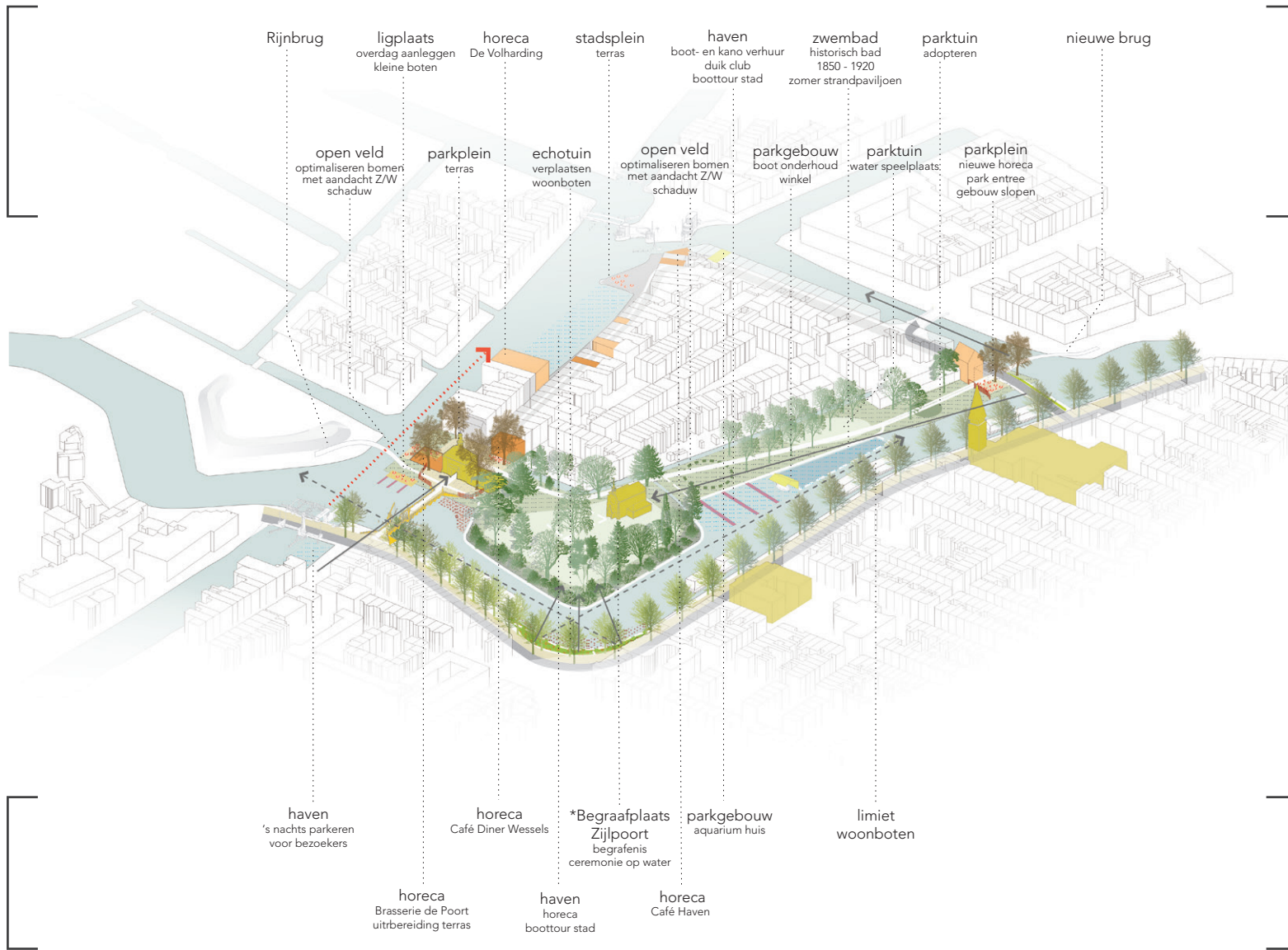
Opgaves

- nieuwe ontwerpen voor groene parkstraten: 3e Binnenvestgracht en Houtmarkt
- verwijderen dam bij Nuon
- nieuw programma bij Nuon (ondersteuning van sport, energie, evenementen, cultuur en educatie)
- meer sportmogelijkheden in het Huigpark
- nieuwe brug van Houtmarkt naar De Bleek en over de Maresingel van Nuonterrein naar Driemanskade
- open weide met bezond grasveld in Huigpark + lunchtafels voor kantoren
- verhuurpaviljoens in Huigpark dicht bij de Huigstraatbrug
- horecavoorziening

Skatepark

mogelijk
programma

bestaand
programma

Herensingel

Het gebied tussen de Oude Rijn en de Herensingel is een eiland in de stad, met maar vier bruggen die aansluiten op de omgeving. De dichte rij woonboten en de naar binnen gekeerde begraafplaats versterken de isolatie nog meer. De haven en de cafés ernaast geven charme aan het eiland.

De Oude Rijn verbindt het eiland met het grotere landschap. Door uitbreiding van het water- en havengerelateerde programma, het zichtbaar maken van het eiland en het ontwikkelen van een actieve ring rond de Bleekerskade, Haven en Oude Herengracht moet dit een aantrekkelijk en herkenbaar gedeelte van het park worden.

Binnen de grenzen van het Singelpark is de Zijlpoort een duidelijk herkenningspunt. Het kapelletje op de begraafplaats kan een oriëntatiepunt zijn, wanneer de dikke laag vegetatie er omheen wordt geopend. Begrafenissen over het water worden gefaciliteerd door begraafplaats Zijlpoort. De

vele cafés en winkels genereren levendigheid en dit kan nog verder worden uitgebreid. Om de levenskwaliteit zeker te stellen, kunnen buurtfuncties, zoals een speeltuin, worden geconcentreerd in het centrum van het eiland, in de Ververstraat.

Specifiek programma dat de aantrekkelijkheid en identiteit van dit gebied kan versterken kan zijn:

- Een extra haven voor rondvaartboten en een kanoverhuur, gecombineerd met een natuurlijk zwembad;
- Een waterplantentuin;
- Toegevoegd drijvend programma.

Opgaves

- nieuwe Rijnbrug over de Oude Rijn
- waterspeeltuin bij Bleekerspark
- verplaatsen van een aantal woonboten ter hoogte van de echotuin
- zonnig grasveld / open weide in het Bleekerspark
- openluchtzwembad

Buitenzwembad

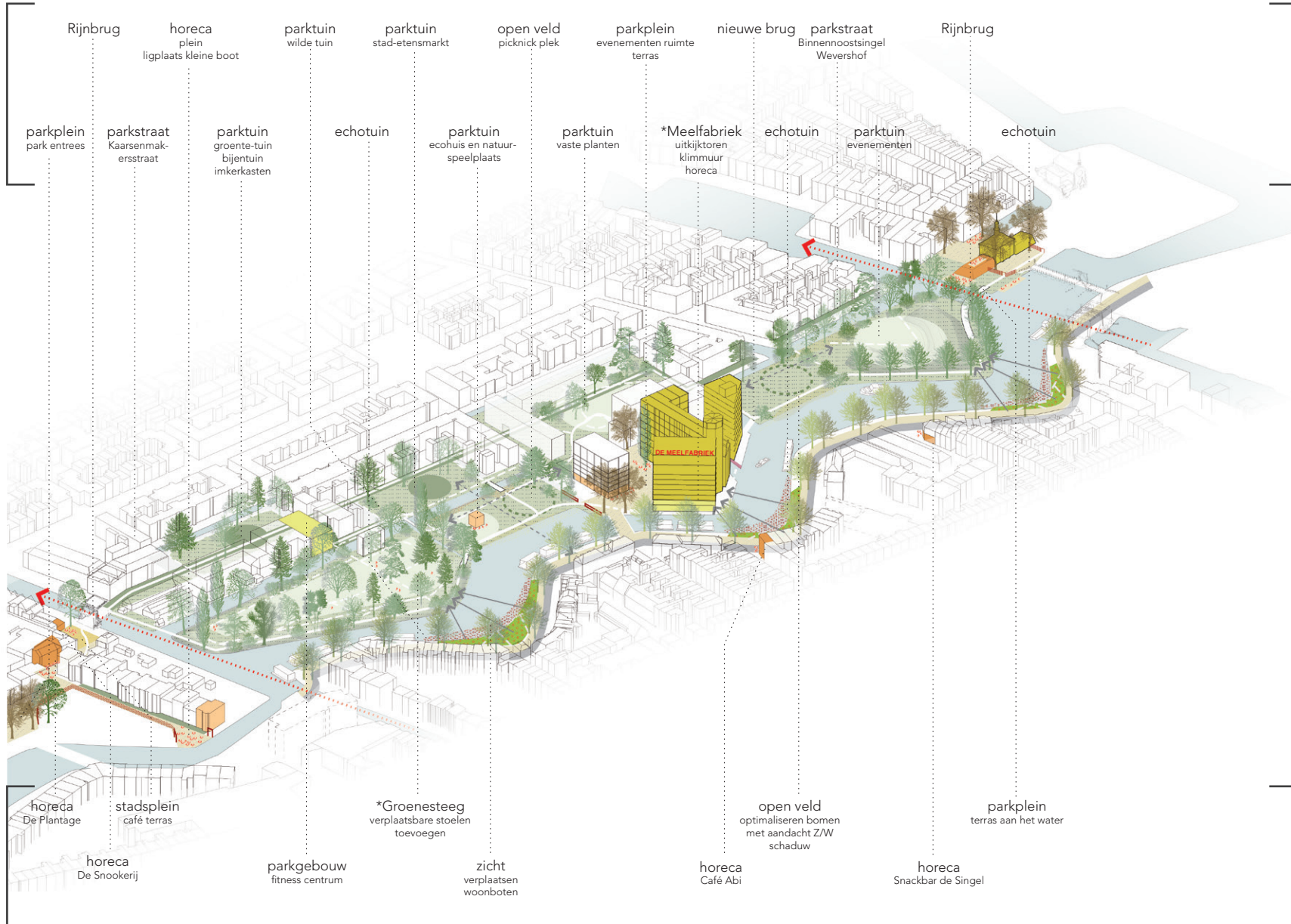
Drijvend programma

Café met terras aan het water

mogelijk programma

Zijlsingel

Op weg van de Oude Rijn naar de Nieuwe Rijn worden grote en stille groene ruimten gekruist, met de Meelfabriek in het centrum. Het industrieel erfgoed kan alom worden gevoeld, niet alleen rond de Meelfabriek, maar ook rond het Ankerpark. Het is de stilte na de storm van het dynamische industriële verleden. Deze stille omgeving, waar de natuur het soms lijkt overgenomen te hebben, is een onverwachte verrassing in de stad. Deze ruimte heeft een groot potentieel voor natuurontwikkeling. Verbonden met de rivieren biedt het een weelderige omgeving voor de Meelfabriek, die wordt herontwikkeld met een levendig en veelzijdig programma van wonen, welzijn, cultuur, horeca en creatieve diensten. Tegelijkertijd omringen vele oude buurten met kleinere woonhuizen het park. Voor de bewoners hiervan is het een aantrekkelijk buurtpark. De nieuwe brug bij de Zijlpoort wordt het natuurlijk start- en eindpunt voor dit gebied.

Binnen het Singelpark is begraafplaats

Avontuurlijke natuur

Groenesteeg één van de meest indrukwekkende groene ruimten, met een weelderige, natuurlijke beplanting die bijdraagt aan de verstilde sfeer en aan een grotere biodiversiteit. Dit meer natuurlijke onderhoud kan ook in andere parken toegepast worden. Planten kunnen spontaan tevoorschijn komen, als de goede condities zijn ingesteld. Het hoogteverschil van de bolwerken zal zorgen voor hellingen voor verschillende types van vegetatie. Deze natuur kan de basis zijn waarop de variëteit in functies kan worden geïntegreerd.

Specifiek programma dat de aantrekkelijkheid en identiteit van dit gebied kan versterken kan zijn:

- Ecologisch onderhoudsprogramma;
- Natuurlijke speelplek;
- Bijen- en vlindertuin;
- Wilde tuin (zeer extensief onderhouden).

Bijenflat

Natuurspeelplaats

Opgaves

- toevoegen programma voor het Ankerpark zoals ecotuin en evenementenplek
- herontwerp van groene parkstraten: Binnennoostsingel, Wevershof en Kaarsenmakerstraat
- herontwikkeling en openbaar maken van het Meelfabriek terrein
- vergroening bestaande parkeerplaatsen: Lakenplein en Kaarsenmakersplein
- Rijnbrug over de Nieuwe Rijn
- natuurlijke speeltuin bij Katoenpark
- verplaatsen van woonboten ter hoogte van de echotuinen

mogelijk programma

Zoeterwoudsesingel

Rond de Zoeterwoudsesingel is er maar één manier van leven: een royale manier van leven. De historische parkruimte rond het water is goed ontwikkeld, met een duidelijke ruimtelijke kwaliteit, volwassen bomen, weinig verkeershinder en prachtige uitzichten. Van deze hoek van het Singelpark, kan men fietsen naar de polder van het Groene Hart. De oversteken met de Geregracht en de Plantagelaan zijn op dit moment problematische barrières in de continuïteit van het Singelpark, maar kunnen worden veranderd in levendige groene pleinen.

De huidige kwaliteit van het park is zo vanzelfsprekend, dat er niet veel aan het park gedaan hoeft te worden. Het grasveld biedt een perfecte basis voor flexibel gebruik. De beste toevoeging is om een aantal kwaliteiten die er ooit waren, maar in de loop van de tijd zijn verdwenen, weer terug te brengen. De ruimtelijke kwaliteit van de parkpleinen aan de oost- en westkant van het Plantsoen kan worden

Ligstoelen in het park

verbeterd en op elke voormalig bolwerk kunnen parkelementen worden teruggebracht of verbeterd. De woonstraat langs het Plantsoen moet teruggebracht worden van asfalt naar een klinkerverharding.

Specifiek programma dat de aantrekkelijkheid en identiteit van dit gebied kan versterken kan zijn:

- Heraanleg van het Levendaalbolwerk op de Plantage volgens het originele ontwerp;
- Herbouw van het muziekpaviljoen als plek voor klassieke concerten en tea party's;
- Vergrote walk-in volière, gecombineerd met een aantrekkelijke speelplek;
- Meer keurige klassieke bloembedden;
- Verhuurpaviljoens verstrekken klassieke spelletjes (kubb, schaken, badminton en springtouwen).

Muziekpaviljoen

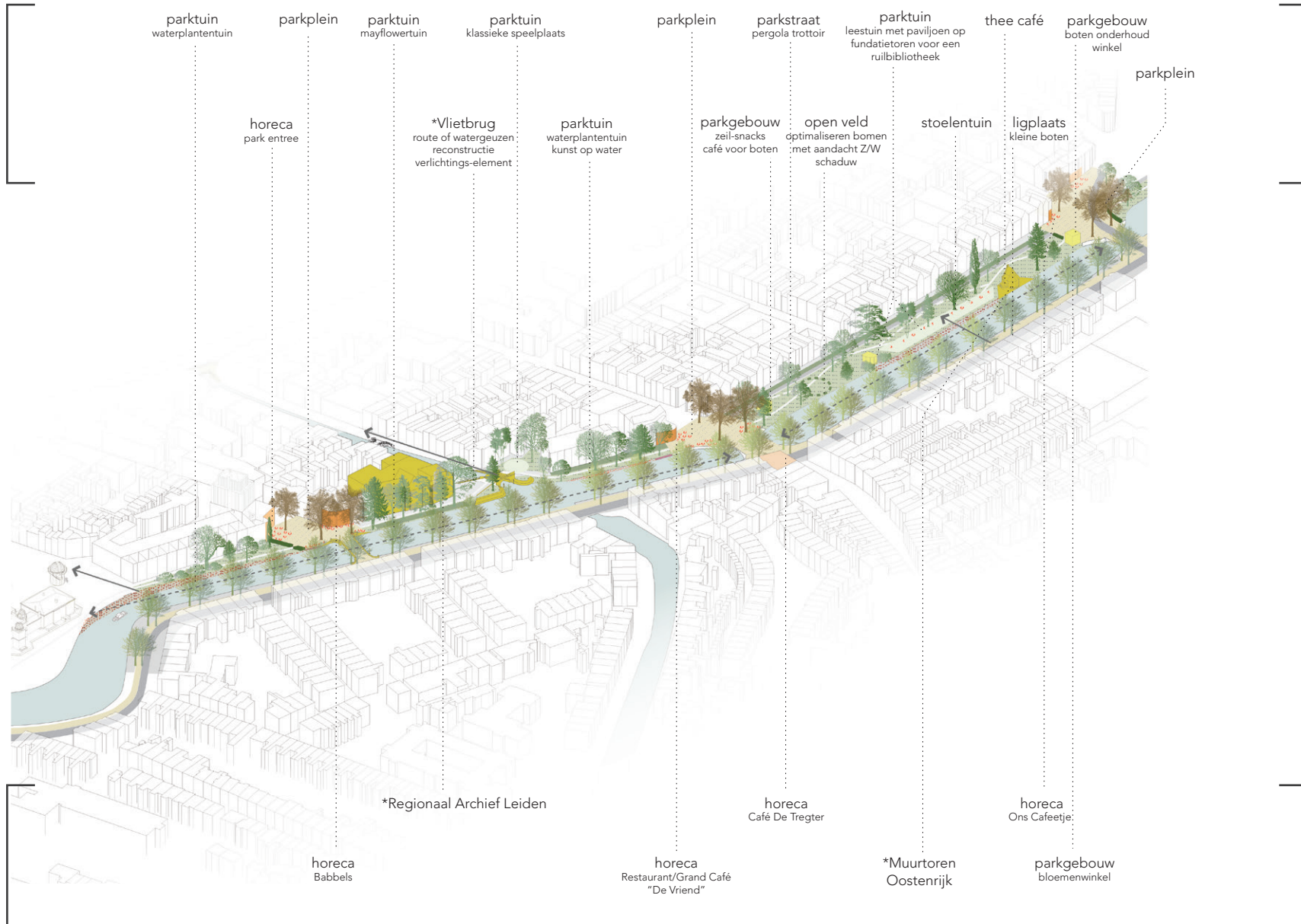

Bloembedden

Opgaves

- herontwerp van groene parkstraten: Plantage, Utrechtse Veer en Veerstraat
- vervangen asfalt in park door klinkerverharding
- parkplein bij Geregracht
- verloren gegane klassieke elementen terugbrengen
- behouden open zonnige grasvelden
- verhuurpaviljoen

mogelijk programma

Boisot- en Jan van Houtkade

Rond de Boisot- en Jan van Houtkade is de ruimte voor het Singelpark op z'n smalst. Dit is de zwakte, maar ook de kracht ervan: op het zuiden kan de noordhelling van het water een intieme en zonnige strook worden, geflankeerd door cafés op de straathoeken. Dit is het oudste gedeelte van het Singelpark, waar de restanten van de oudste stadsmuur nog steeds aanwezig zijn. Veel verhalen uit de belangrijke geschiedenis van Leiden zijn verbonden met deze plek. Misschien is dat de reden waarom het Erfgoed Leiden e.o. en het Pelgrim Archief hier gehuisvest zijn. Behoud en herbeleving van de oude geschiedenis (met bedevaarten en reconstructies als extreme voorbeelden) voor de liefhebber kunnen worden gecombineerd met aangename plekken om een boek te lezen, om te genieten van de geschiedenis en een glas wijn te drinken. Met een meer compact verkeersontwerp zijn veel verbeteringen mogelijk.

Binnen de grenzen van het Singelpark is de behouden uitkijktoren Oostenrijk het meest

opvallende gebouw dat kan worden geherprogrammeerd met een functie die het parkgebruik beter ondersteunt. Over de punt van de restanten van de Bourgondië-toren kan een parkpaviljoen worden gebouwd, dat de fundering laat zien.

Specifiek programma dat de aantrekkelijkheid en identiteit van dit gebied kan versterken kan zijn:

- Een leestuin met stoelen op het zuiden, waarbij de torenpaviljoens dienen als een boekruilpaviljoen en een afhaalcafé;
- De Mayflower tuin, een monument voor de Pilgrim Fathers en een huis voor de Mayflower: de "meibloem" moet nog worden ontwikkeld.

Opgaves

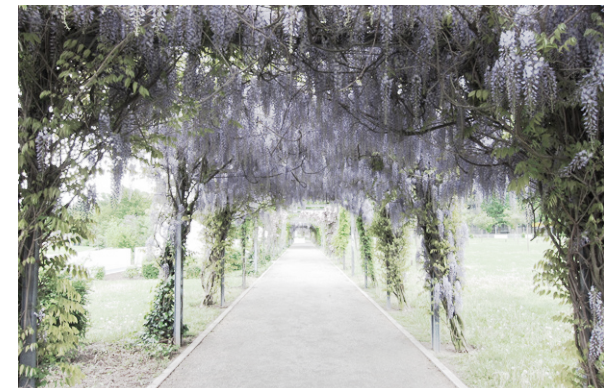
- markeren van de historische torens en locaties
- benadrukken van levendige parkpleinen
- toevoegen van een rustig programma voor bewoners, zoals een leestuin
- ideale locatie voor waterkant voorzieningen
- toevoegen van een speelplek voor kinderen uit het gebied
- ruimte maken voor zonnige grasvelden op noordelijke helling
- boekenruilpaviljoen
- verkeersprofiel optimaliseren voor voetganger

Leestuin

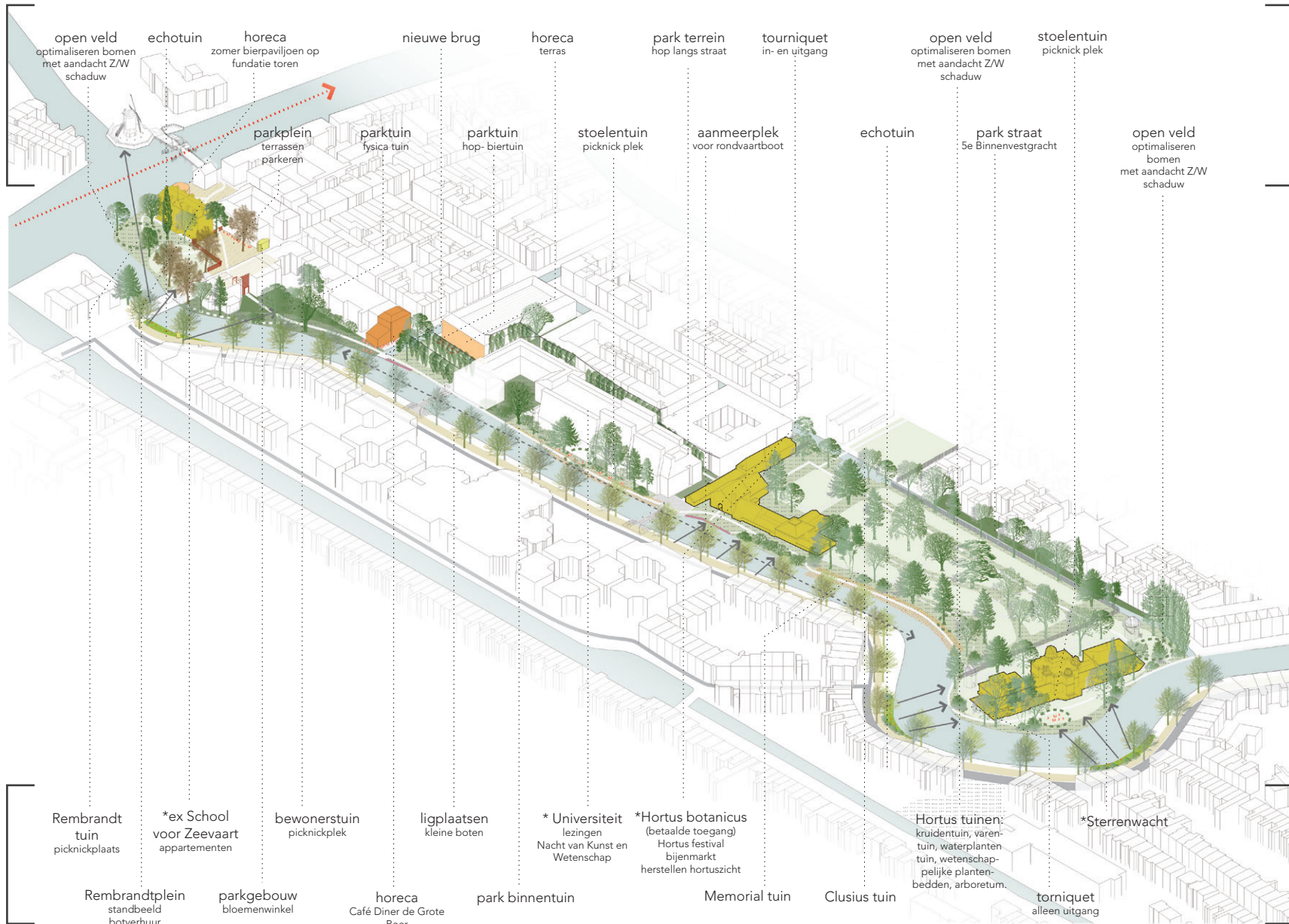
Boekenruilpaviljoen

Pergola

mogelijk programma

Witte singel

De Witte Singel wordt gedomineerd door een van de belangrijkste spelers van de stad Leiden: de Universiteit. De vele universiteitsgebouwen en de Hortus botanicus zijn vol met activiteiten, maar ze vinden allemaal binnen of achter hekken plaats. Het profiel van de activiteiten en de functies is duidelijk: gericht op de verspreiding en ontwikkeling van kennis. Door deze activiteiten en functies meer met de openbare ruimte te verbinden zijn ze niet alleen zichtbaar voor studenten, maar voor alle parkgebruikers. Om de openbare ruimte te activeren, kunnen de waterranden zorgen voor een perfect microklimaat om te studeren of om te lunchen. De zichtbaarheid van de kassen van de Hortus kan worden vergroot richting het water.

De Hortus is tegelijkertijd een fantastische plek en een barrière voor het park. Er zijn verschillende opties om de tuinen open te stellen zonder verlies van inkomsten op entreetickets. Voor de universiteit kunnen de ambities van meer activiteiten aan de singel en meer programma

Studentenwerkgroepen buiten

gekoppeld aan de openbare ruimte worden uitgevoerd wanneer het complex wordt geherstructureerd. Bestaande evenementen zoals lezingen, het Hortus festival en de Nacht van Kunst en Wetenschap kunnen in het openbaar worden aangekondigd.

Specifiek programma dat de aantrekkelijkheid en identiteit van dit gebied kan versterken kan zijn:

- Een medicinale tuin met geneeskrachtige planten;
- De tuin van ontdekkingen, die de ontdekkingen toont die door de Universiteit zijn gedaan;
- Een hoptuin, waar broederschappen hun eigen bier kunnen laten groeien;
- Waterplantentuin die voorziet in een nieuwe collectie van planten en bypass langs de Hortus;
- Mensaterras aan het water.

Hoptuin

Biertuin

Opgaves

- nieuwe parkroute langs de Hortus botanicus en de Universiteit
- Hortus botanicus van meerdere kanten toegankelijk
- herontwerp van groene parkstraten: 5e Binnenvestgracht en universiteitsgebied
- verbinding tussen de Universiteit en het water; studeerplekken en lunchtafels
- herontwerp van Arsenaalplein tot Arsenaalpark, met behoud van kleine speeltuin
- nieuwe voetgangersbrug bij Arsenaalplein
- herontwerp Rembrandtplaats

Colofon

LOLA landscape architects

Peter Veenstra

Erica Chladová

Robbert Jongerius

Brigitta van Weeren

Studio Karst

Alice Foxley

Joachim Vogt

Gemeente Leiden

Aline ter Harmsel

Remko Slavenburg

Marcel Belt

Frank Kalshoven

Vrienden van het Singelpark

Gerard van Hoorn

Fons Verheijen

Michelle de Roo

Jeroen Maters

januari 2014